Subject: LECH LECHA 578

Baruch Taub baruchtaub120@gmail.com

---

1. העמק דבר הקדמה לבראשית

הקדמה לבראשית

פתיחה לספר בראשית

זה הספר הנקרא ספר בראשית. נקרא בפי הנביאים ספר הישר. כדאיתא במ' עבודת כוכבים (כ"ה ע"א) על שני מקראות בס' יהושע (י' י"ג) הלא היא כתובה על ספר הישר. ובס' שמואל ב' (א' י"ח) ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר. ומפרש ר' יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנאמר תמות נפשי מות ישרים. ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם ישרים ביחוד ולא צדיקים או חסידים וכדומה. וגם למה מכונה זה הספר ביחוד בכנוי ישרים. ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה הכנוי. והענין דנתבאר בשירת האזינו עה"פ הצור תמים פעלו וגו' צדיק וישר הוא. דשבח ישר הוא נאמר להצדיק דין הקדוש ברוך הוא בחרבן בית שני שהיה דור עקש ופתלתל. ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה. אך לא היו ישרים בהליכות עולמם. ע"כ מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובא עי"ז לידי שפיכות דמים בדרך הפלגה ולכל הרעות שבעולם עד שחרב הבית. וע"ז היה צדוק הדין. שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמימות אף על גב שהוא לשם שמים דזה גורם חרבן הבריאה והריסות ישוב הארץ. וזה היה שבח האבות שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר. עוד היו ישרים. היינו שהתנהגו עם אוה"ע אפי' עובדי אלילים מכוערים. מכל מקום היו עמם באהבה וחשו לטובתם באשר היא קיום הבריאה. כמו שאנו רואים כמה השתטח אברהם אבינו להתפלל על סדום. אף על גב שהיה שנא אותם ואת מלכם תכלית שנאה עבור רשעתם כמבואר במאמרו למלך סדום. מכל מקום חפץ בקיומם. וברבה פ' וירא (פמ"ט) איתא ע"ז שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו אהבת צדק ותשנא רשע. אהבת להצדיק את בריותי ותשנא להרשיען ע"כ וכו'. והיינו ממש כאב המון גוים שאע"ג שאין הבן הולך במישרים מכל מקום שוחר שלומו וטובו. וכן הוצק חן ודרך ארץ נפלא על דבר אברם את לוט כמו שנתבאר פ' לך. וכן ראינו כמה נח היה יצחק אבינו להתפייס ממשנאיו ובמעט דברי פיוס מאבימלך ומרעיו נתפייס באופן היותר ממה שבקשו ממנו כמבואר במקומו. ויעקב אבינו אחר שהיטב חרה לו על לבן שידע שביקש לעקרו לולי ה'. מ"מ דבר עמו דברים רכים עד שאמרו ע"ז בב"ר (פע"ד) קפדנותן של אבות ולא ענותנותן של בנים ע"ש. ונתפייס עמו מהר. וכן הרבה למדנו מהליכות האבות בדרך ארץ. מה ששייך לקיום העולם

המיוחד לזה הספר שהוא ספר הבריאה. ומש"ה נקרא כמ"כ ספר הישר על מעשה אבות בזה הפרט. ובלעם בשעה שהיה רוה"ק עליו לא היה יכול להתפלא על רוע מעשיו שאינו צדיק וחסיד כאברהם יצחק ויעקב אחרי שהוא נביא אוה"ע. וראשו במקור הטומאה. אכן התפלא על רוע הילוכו בדרך ארץ שאם שראוי היה לו לשנוא את ישראל תכלית שנאה באשר שהמה בני אברהם יצחק ויעקב וראשם במקור הקדושה. אבל מכל מקום לא היה ראוי לפניו לבקש לעקר אומה שלימה. ואינו דרך ישרה בקיום העולם. וע"ז צעק תמות נפשי מות ישרים. היינו מקיימי הבריאה. ובזה יבואר הא דאיתא בסנהדרין ד' ק"ה א' אם תמות נפשי מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו הנני הולך לעמי. ופירש"י מיתת עצמי. ולא נתבאר איך מרומז זה במות ישרים. וגם מה שמסיים ואם לאו הנני הולך לעמי. אינו מרומז בזה המקרא כלל. אלא כמש"כ וה"ק אם תמות נפשי מות ישרים היינו שלא ארצה באבדן אנשים אז תהי אחריתי כמוהו. ואם לאו היינו אחר שארצה לאבד את ישראל כמו דכתיב לכה איעצך וגו'. אז הנני הולך לעמי באבדן כמו כל עמי. ובדברינו נתיישב יפה על מה נקרא זה הספר ספר הישר שהוא ספר הבריאה:

2

מאמר
קכ

א. "לך לך מארצך וממולדתך... ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך"[1]. הנה מתיחד נסיון זה מבין שאר הנסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו בזה שהובטח לו השכר בשעה שנצטוה על מעשהו. והרי בנסיון העקידה שנאמר לו "וירש זרעך את שער אויביו", באה לו ההבטחה אחר המעשה, "יען אשר עשית..." ואילו בשעת הציווי "העלהו לעולה" לא נאמר ולא נרמז לו כלום.

ב. ביחוד זה גנוז יסוד גדול. מבוסס הוא על המבואר אצלנו במאמר ימים נוראים שנה זו[2]. המדובר היה בהגדרת "ברית" בתור הנהגה דלמעלה של חרטה ותיקון על מעשה של העבר, בציור של "נחמתי כי עשיתים"[3]. כלומר, שכך סידרה ההנהגה העליונה, מהלך והנהגה של תשובה ותיקון על מעשה הקודם. "נחמתי כי עשיתים".

ג. ביאורה של נקודה זו הוא על פי היסוד שנשנה אצלנו[4] שתשובה טעונה קבלה להבא בדוקא, וכל מעשה פרישה מן החטא בלי קבלה להבא מראש יכול להיות נידון כפעולה של יראת שמים, אבל אינו נחשב מעשה של תשובה. כי זה הכלל: תשובה טעונה קבלה מראש לתקן העבר. וכמו שהוא למטה, כך הוא גם למעלה. בכדי ליצור שֵם תשובה מצטרפת קבלה להבא עם נחמה על העבר, ואותה קבלה להבא היא ההודעה מראש על כריתות ברית לתקן המצב של אדם הקודם בלי כריתות ברית. נקוט כלל זה בידך: כל הבריתות שנכרתו מהקב"ה בכל הדורות אינם אלא שלבים בקבלה לתקן אותה צורת אדם שנבראה תחלה בלי ברית.

ד. באמירת "לך לך" לאברהם התחיל התהליך של יצירת תיקון אותו אדם שעליו נאמר "נחמתי", לכך, מופיעה כאן הבטחת שכר, לא בתור שכר, אלא בתור קבלה. כביכול אומר, אני מקבל עלי לעשות כך וכך — "ואעשך לגוי גדול וכו'", שהתיקון צריך להופיע כתוצאה מכריתות ברית, קבלה להבא. בהתאם לזה, באה כאן הבטחה הצמודה לציווי. המכוון הוא לציין מראש שכל מה שייעשה בתהליך זה, בעקבות הבטחה-קבלה-כריתות ברית — היא באה. (אף על פי שאין כאן ברית ממש, מכל מקום ברית בין הבתרים אינה אלא המשך ובירור מהנעשה כאן).

ה. והשתא מובן שרק בציווי זה של "לך לך" נאמר שכר מראש מטעם הנזכר, ואילו בעקידה שלא בא השכר רק בתור שכר, לכן לא נאמר אלא בסוף, כמו כל תשלומין שאינן אלא בסוף.

ו. מעתה יהיה מיושב קושי בכתוב הנאמר בכניסת נח לתיבה: "והקמתי את בריתי אתך ובאת אל התיבה"[5]. הלא עדיין לא נכרתה שום ברית בעולם, אם כן, על איזו ברית מדובר כאן?

ז. עומק הפשט בזה נמצא במפרשים שפירשו ש"זאת הברית רמז לקשת"[6], אף שעדיין לא נודעה, ולא הוזכרה ברית הקשת. והם הם הדברים, "נח מצא חן"[7]. נח מהוה שלב ראשון בתהליך התיקון דעשיית האדם. מוצאים אנו כבר גם כאן פעולה ותנועה דרך קבלה להבא של מעלה. לפני כניסתו לתיבה, כבר נאמר לו "והקימותי את בריתי", חיינו הבטחת ברית אפילו לפני שהגיעה לאויר העולם בפועל ממש.